

Михайло Грушевський і Галичина

Торбич О.І., здобувач вищої освіти 202 н.г. ННІ №1

Науковий керівник: завідувач кафедри історії держави та права Шкуратенко О.В.

Національно-державне відродження, яке переживає Україна на сучасному етапі, тенденції трансформації суспільної свідомості, духовного оновлення й політичного розкріпачення її громадянства посилюють зацікавлення широкого загалу історією молодшої країни, а разом з тим стимулюють пошук у минулому історичних паралелей процесам та явищам сьогодення. У цьому контексті не випадковим є й гострий інтерес до українського відродження кінця XIX – початку XX ст. – епохи найбільше генетично спорідненої з національним ренесансом нашого часу.

Значної уваги заслуговують історичні постаті того часу, адже саме завдяки їхньому інтелектуальному потенціалу, невтомній праці та невсипущій енергії український рух з вузькокорпоративного перетворюється у масовий і стає вагомим чинником європейського суспільно-політичного процесу.

В даній статті хочу зосередити увагу на постаті Михайла Сергійовича Грушевського та його праці на теренах Галичини. Ця людина не просто знакова фігура для національної історіографії нашої країни, адже не вдоволившись кар'єрою «кабінетного вченого», він увійшов у світову історію водночас і як визначна політична фігура, талановитий громадський діяч, непересічний організатор і, взагалі, багатомірно обдарована особистість, універсалізму якої можна тільки щиро дивуватися. Наукова і публіцистична творчість Михайла Сергійовича поставила твердий фундамент під наукове українознавство і розвиток української національної історіографії.

Галицьке двадцятиліття представляє собою окремих цілісний і самобутній період життя та діяльності історика, позначений найвищим піднесенням його громадсько-політичної активності.

До цього питання у своїх працях звертались: С. Ш. Айтов, В. В. Березинець, В. В. Ващенко, І. Гирич, В. Грабовецький, Я. Дашкевич, Л. О. Зашкільняк, А. Кіштимов, А. Копиленко, Л. О. Кутилова, В. Н. Кухар, В. А. Потульницький, В. П. Тельвак, Б. Якимович та інші.

Життя і творча діяльність М. Грушевського тривалий час перебувають у центрі уваги сучасних українських гуманітаріїв. Однак, у різноплановій літературі, присвяченій постаті видатного вченого і педагога, досі залишається низка практично неопрацьованих сюжетів. Чи не найменш званою на сьогодні є проблема науково-педагогічної діяльності гуманітарія, зокрема, його участь у боротьбі за розбудову українського середнього шкільництва в Галичині.

Надзвичайно інтенсивно на сьогодні розробляється багатоаспектне питання внеску М. Грушевського у розбудову в Східній Галичині всіх ланок шкільництва.

Галичина в розумінні Михайла Грушевського має досить контраверсійні характеристики. Вони випливають зі слов'янофільської, православної ідентичності, історичного світогляду вченого. Він осмислював історичну долю регіону в контексті Західної Європи, при цьому чомусь не використовуючи поняття «Центрально-Східної Європи». Це пояснюється антипольськими переконаннями Грушевського у світлі ідеї «відновлення Великої Польщі в кордонах 1772 р.», українсько-польськими історичними взаєминами, котрі реалізовувалися на основі «історичних» та «неісторичних» націй, роллю греко-католицької церкви в історії Галичини. Галицька ідентичність характеризувалася польською лояльністю. Закономірними виглядають політичні й інтелектуальні кроки Михайла Грушевського стосовно захисту національної освіти і шкільництва у регіоні. Від галицького партійного руху реалістичні обриси у світогляді Михайла Сергійовича отримали ідеї автономізму і федералізму. Популярне в історіографії й політиці поняття «Українського П'ємонту» має дещо інше змістове наповнення, у першу чергу, як центру культурного розвитку, однак не політичної консолідації народу, котру він пов'язував із Великою Україною. Підросійська Україна мала перейняти громадський і культурний досвід Галичини, щоб реалізувати ідею соборності. Михайло Грушевський розумів, що загрозу відділення Галичини несе не австро-угорська влада, а польські чиновники. Уже тоді він виразно висловився з приводу існування історично обумовленого «розділення» Галичини та Великої України, підкреслюючи, що релігійний чинник відігравав у цьому одну з вирішальних ролей. Такий цивілізаційний підхід став інтелектуальним здобутком Михайла Грушевського, який доклав усіх своїх зусиль заради єдності і консолідації українців по обидва боки Збруча.

За роки незалежності України в Галичині належним чином вшановано пам'ять про видатного вченого. Скажімо, у Львові на приміщенні старого корпусу університету, де колись

працював М. Грушевський, на його честь встановлено меморіальну дошку, названо його іменем вулицю, що пролягає поряд, а неподалік - встановлено величний пам'ятник. У Львові, поряд із домом М. Грушевського відкрито музей вченого, біля якого встановлено пам'ятний знак.

Підбиваючи підсумки дослідженню діяльності М. Грушевського з розбудови українського середнього шкільництва в Галичині наприкінці XIX – на початку XX століття, можемо впевнено сказати, що саме цей видатний педагог був ініціатором багатьох новаторських починань, які покликані були модернізувати вітчизняну середню школу. У душі реалізації його педагогічних ідей, середня школа в Галичині стала об'єктом гарячої турботи з боку українського суспільства, що призвело до кількісного та якісного зростання освітніх закладів. Поряд із цим відзначимо, що вчений не обмежувався лише публіцистичними виступами у пресі на захист українського шкільництва, але й діяльно долучився до покращення матеріального та побутового становища студентської молоді. Таке дбайливе ставлення до національної школи дало свої плоди – від року - до року зростала кількість освічених українців, охочих здобувати нові знання, щоб цим прислужитися Вітчизні.

Також значною мірою за закликом М. Грушевського українці Галичини утворили низку інституцій і спеціалізованих видань, що сприяли координації зусиль у сфері шкільництва. Все це мало вирішальний вплив у справі освіти українського населення краю. Вивчення цієї проблеми демонструє плідність звернення до інших ділянок науково-педагогічної і просвітницької діяльності видатного діяча.

З описаного бачимо, що Михайло Сергійович був справді не пересічною постаттю в історії України та Галичини зокрема. Його науково-просвітницька та політична діяльність внесли чималий вплив на розвиток та збереження нашої історії й національної ідентичності.

Можуть виникнути суперечки стосовно ідеалізування цієї історичної постаті. На всі закиди такого роду я відповім так: «Звичайно як і в кожній людині М. Грушевський мав рішення, які з висоти нашого сьогодення видаються нам помилками, проте важливо не забувати, що бачити чийсь помилки крізь призму минулого значно простіше. Власне тому потрібно не осуджувати чийхось помилок, а вчитись на них, не допускаючи власних.»